

Савінова Н.А.

кандидат юридичних наук, головний науковий співробітник

ДО ПИТАННЯ ПРО ДОКТРИНУ КРИМІНАЛЬНО-ПРАВОВОЇ ПОЛІТИКИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОГО СУСПІЛЬСТВА В УКРАЇНІ

Сучасний стан запровадження в державі механізмів стимулювання розвитку інформаційного суспільства (далі - ІС) вимагає усвідомлення потреби забезпечення вітчизняного інформаційного простору від злочинних посягань. У той же час політичні ідеї у саме цій сфері не знаходять належної реалізації, або не виявляються взагалі: найвідвертіші посягання на безпеку свідомості населення, інформаційний простір та інші небезпечні прояви не зустрічають належної кримінально-правової протидії. Ці питання мають висвітлюватися кримінально-правовою політикою насамперед на доктринально-концептуальному рівні та ефективно реалізовуватися.

Кримінально-правова політика України, як і будь-якої іншої держави, є системоутворюючим компонентом всієї складної системи політики у сфері боротьби зі злочинністю [1, с. 233], яка первинно є основою направляючих протидії злочинності в суспільстві виступає політика у сфері боротьби зі злочинністю [2, с. 68]. І.М. Даньшин та А.Ф.Зелінський, вказують: «... не політика в процесі свого розвитку йде за правом, а, навпаки, його правоохоронні галузі формуються відповідно до настанов кримінальної політики» [3, с. 30]. Аналогічну позицію висловлює О.І. Коробєєв: «право розвивається в напрямі вироблених політичних установок, в реалізації яких воно покликане брати участь» [4, с. 49]. А.І.Александров характеризує кримінально-правову політику як демонстратор «ставлення державної влади до злочинності» [5, с. 64-65].

З наведеного стає повною мірою очевидно, що рівень злочинності в цілому зворотно залежать від кримінально-правової політики, а стратегії і тактики політики боротьби з нею прямо залежать від ступеню належної реалізації кримінальної політики.

В цілому кримінально-правову політику в широкому сенсі сприймають як політику криміналізації та декриміналізації, адже саме її рішеннями запроваджується або скасовується кримінальна відповідальність. Такі важливі завдання при цілому не є виключними, адже у сферу дії кримінально-правової політики входять всі завдання які сформовані відповідно до її мети та скеровані відповідними напрямками. Це - заплановані дії та рішення, результатом яких є розробка, запровадження та реалізація ефективних тактико-стратегічних заходів забезпечення суспільних відносин від суспільно небезпечних посягань. *Сама ж політика у сфері боротьби зі злочинністю представляє собою комплекс політико-правових заходів, спрямованих на боротьбу зі злочинністю усіма наявними у арсеналі держави політичними заходами і правовими засобами з урахування основних характеристик суспільства, у якому така політика застосовується.*

Кримінально-правові заходи які є основою боротьби зі злочинністю утворює саме кримінально-правова політика, яка також безумовно має враховувати основні характеристики суспільства у якому вона створює первинні кримінально-правові підстави дії політики у сфері боротьби зі злочинністю.

Особливістю кримінально-правової політики у ІС є те, що вона має включати в себе окремих сегмент, який оцінює, реагує, відчуває ті зміни, які зазнає суспільство під впливом розвитку можливостей дистанційних комунікацій, здійснення яких забезпечується новими ІКТ. Серед таких змін мають місце як трансформація окремих злочинів, або виникнення повністю нових видів, так і достатньо високий ступінь підвищення віктимності, якою буквально, провокується, вчинення злочинів у спосіб дистанційних комунікацій.

Такий особливий сегмент загальної кримінально-правової політики слід визначати як кримінально-правова політика забезпечення ІС: забезпечення нормального функціонування суспільства взагалі в умовах ІС.

Якщо виходити з того, що ІС з правової точки зору це - як такий тип суспільства, у якому суспільні відносини спрямовані на консолідацію (продуктивне об'єднання) з приводу використання інформації, ІКТ та знань у інформаційному просторі; цінностями такого суспільства є дистанційні комунікації, свідомість людини та населення, а також ресурси ІС: інформація, ІКТ та знання. ІС, як визначають сучасні науковці всього світу, є взагалі новою ерою в існуванні цивілізації. Отже, без розумної та ефективної кримінально-правової політики держав таке нове суспільство ризикує отримати в результаті свого небезпечного [уразливого] від злочинів розвитку системну ескалацію свавілля у інформаційному просторі.

Кримінально-правова політика забезпечення ІС, маючи в своєму арсеналі низку рівнів розробки та реалізації, в цілому формується за рахунок розроблення власної доктрини, концептуальних та стратегічних рішень.

Доктрина, як вчення, включає основні критеріальні визначення сутності кримінально-правової політики забезпечення ІС. Вона демонструє бачення сутності такого суспільства наукою кримінального права, завдяки якому визначаються об'єкт і мета такої політики, політично визначені напрями і задачі самої політики, які формують сам предмет політики - відповідні тактико-стратегічні рішення, а також низку інших складових, які характеризуються такою політику, як унікальне, особливе явище, яке потребує самостійного місця в системі правової політики в цілому.

З цієї точки зору кримінально-правову політику забезпечення ІС слід сприймати як системою тактичних та стратегічних заходів, що забезпечують належну розробку, своєчасне запровадження та ефективну реалізацію кримінально-правового забезпечення ІС у нормах матеріального кримінального права, спрямованих на убезпечення від суспільно небезпечних посягань відносно, при-
татманних такому типу суспільства.

Відповідно, доктрину кримінально-правову політику ІС доцільно бачити як вчення про систему тактичних та стратегічних заходів, спрямованих на належну розробку, своєчасне запровадження та ефективну реалізацію норм матеріального кримінального права, націлених на убезпечення дистанційних

комунікацій та суспільних відносин, що здійснюються при їх посередництві, свідомості, а також інформації, знань та ІКТ від суспільно небезпечних посягань у ІС.

Об'єктом кримінально-правової політики забезпечення ІС виступають суспільні відносини, що спрямовані на убезпечення інформаційного простору та відносин, що здійснюються з його використанням, від суспільно небезпечних посягань, які здійснюються у спосіб дистанційних комунікацій. Предметом її є стратегічні і тактичні заходи, спрямовані на убезпечення інформаційного простору, інформаційної інфраструктури, свідомість та дистанційні комунікації, інформації, ІКТ та знань від суспільно небезпечних посягань засобами кримінального права.

Метою такої політики має визнаватися досягнення стану інформаційної безпеки: безпеки інформаційного простору (в широкому сенсі), який включає безпеку здійснення дистанційних комунікацій та інших суспільних відносин, що здійснюються при їх посередництві, від суспільно небезпечних посягань.

До напрямів національної кримінально-правової політик забезпечення ІС належать: 1) належне тлумачення положень КК України, якими забезпечується притягнення до кримінальної відповідальності осіб, винних у вчиненні злочинів, що трансформувалися під впливом розвитку ІС; 2) забезпечення криміналізації діянь, які виникли під впливом розвитку ІС; 3) належна імплементація у КК України вимог міжнародної кримінально-правової політики забезпечення ІС з урахуванням особливостей викладення їх ознак з урахуванням основних нормативних конструкцій, притаманих вітчизняній теорії кримінального права; 4) ефективності убезпечення основних ресурсів та цінностей ІС від суспільно небезпечних посягань.

До завдань національної кримінально-правової політики забезпечення ІС України слід відносити: 1) криміналізацію суспільно небезпечних діянь шляхом імплементації у КК України вимог актів міжнародної кримінально-правової політикою забезпечення ІС та її основних напрямків; 2) забезпечення проведення кримінально-правового прогнозування, у тому числі результатів наукових досліджень, та урахування його результатів у кримінально-правове забезпечення ІС; 3) тлумачення положень КК України, якими описуються діяння, що можуть вчинюватися у спосіб дистанційних комунікацій; 4) криміналізацію суспільно небезпечних діянь, які виникли під впливом розвитку комуникативних процесів у ІС; 5) забезпечення ефективної реалізації положень КК України у сфері забезпечення кримінального переслідування за злочинні посягання на цінності та ресурси ІС, а також за вчинення злочинів способом дистанційних комунікацій 6) забезпечення своєчасного вдосконалення положень КК України шляхом внесення змін та доповнень, а також модернізація тлумачення окремих норм КК України з урахуванням нових способів вчинення злочинів у ІС; 7) підвищення ефективності застосування кримінальної відповідальності за вчинення злочинів у спосіб дистанційних комунікацій; 8) внесення на міжнародний рівень пропозицій щодо запровадження вдалого досвіду національної кримінально-правової політики забезпечення ІС у відповідну міжнародну політику.

Виходячи з необхідності послідовності у здійсненні комплексного кримінально-правового забезпечення ІС, можна виділити три основні внутрішньодержавні задачі, що реалізовуватимуться поетапно:

1) на етапі кримінально-правового прогнозування - здійснення аналітичних наукових заходів для визначення необхідних напрямків, заходів, засобів та механізмів забезпечення основних ресурсів та цінностей ІС від суспільно небезпечних посягань засобами політики у сфері боротьби зі злочинністю, кримінально-правової політики та кримінального права;

2) на етапі прийняття рішень національною кримінально-правовою політикою забезпечення ІС - прийняття стратегічних рішень щодо оцінки, обрання та запровадження актів відповідної міжнародної політики та результатів вітчизняного кримінально-правового прогнозування у вітчизняному законі про кримінальну відповідальність;

3) на етапі реалізації кримінально-правового забезпечення ІС - безпосередня реалізація стратегічних рішень відповідної політики у нормах закону про кримінальну відповідальність та його поточне вдосконалення з урахуванням результатів кримінально-правового прогнозування.

Важливим етапом як на етапі формування, так і під час реалізації Концепції кримінально-правового забезпечення розвитку ІС в Україні є формування основних напрямів розвитку національного сегменту ІС, виходячи з загальних напрямів розвитку глобального ІС.

При цьому, необхідне урахування саме національних інтересів при формуванні пріоритетних напрямів, яке має відбуватися з урахуванням не лише рівня розвитку ІС у державі, а й тих позитивних і негативних напрямків, які ситуативно сформувалися внаслідок попереднього нехтування необхідністю ефективного правового забезпечення розвитку ІС в державі.

1. Фріс П.Л. Кримінально-правова політика Української держави: теоретичні, історичні і правові проблеми. - К.: Атіка, 2005. - 332 с.
2. Борисов В.І. Сучасна політика держави у сфері боротьби зі злочинністю та її напрямки /В.І. Борисов // Питання боротьби зі злочинністю: зб. наук. пр. / [ред. кол.: Ю.В.Баулін та ін.]. -Х.: Вид—во «Кроссруд», 2008. - Вип. 15. - 324 с. - С 68- 80.
3. Даньшин І.М., Зелінський А.Ф. Кримінальна політика: за і проти / ІМ. Даньшин, А.Ф. Зелінський // "Право України". - 1992. -№8- С. 29-31.
4. Коробеев А. И. Уголовно-правовая политика: понятие, содержание, теоретические основы / А.И. Коробеев // Правовая политика субъектов Российской Федерации: материалы круглого стола. (26 сентября 2001 г.). - Владивосток, 2002. - 332 с.
5. Александров А. И. Уголовная политика и уголовный процесс в российской государственности: история, современность, перспективы, проблемы / Алексей Иванович Александров; [под ред. В. З. Лукашевича].- СПб.: Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2003 - 562 с.

Міністерство освіти і
науки, молоді та спорту України

Прикарпатський національний університет імені
Василя Стефаника

Юридичний інститут

Івано-Франківський обласний осередок Асоціації
кримінального права України

Політика в сфері боротьби зі злочинністю

Матеріали Всеукраїнської науко-
во-практичної конференції
(1-2 березня 2013 року)

м. Івано-Франківськ, 2013

ББК 67.9 (4Укр)

П68

Оргкомітет та редакційна колегія:

Фріс Павло Львович - завідувач кафедри кримінального права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, Заслужений діяч науки і техніки України, академік АН ВО України, доктор юридичних наук, професор

Микитин Юрій Іванович - заступник директора Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, доцент кафедри кримінального права, кандидат юридичних наук, доцент

Загурський Олександр Богданович - доцент кафедри кримінального права Прикарпатського національного університету ім. Василя Стефаника, кандидат юридичних наук, доцент

Козич Ігор Васильович - старший викладач кафедри кримінального права Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника, кандидат юридичних наук

П68 Політика в сфері боротьби зі злочинністю [текст] : *Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (1-2 березня 2013 року, м.Івано-Франківськ).* - Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2012. - 307 с.

У збірник включені статті і тези доповідей учасників Всеукраїнської науково-практичної конференції «Політика в сфері боротьби зі злочинністю», яка відбулася 1-2 березня 2013 року на базі Юридичного інституту Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника.

Висвітлюються результати наукових досліджень проблем кримінально-правової, кримінально-процесуальної, кримінально-виконавчої та кримінологічної (профілактичної) політики, а також інші аспекти політики Української держави в сфері боротьби зі злочинністю.

Теоретичні положення і практичні рекомендації учасників конференції щодо удосконалення різних підсистем політики в сфері боротьби зі злочинністю стануть вагомим кроком на шляху розвитку правової думки та законодавчого процесу.

Для студентів, слухачів, курсантів юридичних інститутів та факультетів, науковців, практичних працівників та всіх зацікавлених осіб.

© Юридичний інститут Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника. 2013